

Абсолютна отгаденост на каузата

25 години клавирно дуо Десислава Щерева – Евгения Симеонова

Милена Шушулова-Павлова

Този материал написах, тъй като присъствам лично на почти всички концерти на клавирното дуо през последните 15-20 години. Обещах да напиша няколко гуми, уважавам и ценя и Десислава Щерева, и Евгения Симеонова. Постепенно няколкото гуми прераснаха в доста повече. Деси Щерева е професор в катедра „Пиано“ на ТКДФ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ и преподавател по пиано в департамент „Музика“ на Нов български университет. Жени Симеонова също е професор в катедра „Пиано“ на ТКДФ в НМА „Проф. Панчо Владигеров“, София, а от 2020 е зам.-декан на Факултета.

От 1997 г. датират проявите на клавирното дуо Десислава Щерева – Евгения Симеонова. Лауреати са на международни конкурси в Япония и Италия. Реализират поредица от филми за БНТ и студийни записи за БНР. Клавирното дуо е солист на всички симфонични и камерни оркестри в България. Участва в национални и международни фестивали: „Софийски музикални седмици“, Новогодишен музикален фестивал, „Панисимо“, „Софийско лято“, „Салон на изкуствата“, „Нова българска музика“, Музикални празници „Емил Чакъров“, Европейски музикален фестивал, Международен фестивал за българска и американска музика „AmVul“, Международен фестивал на камерната музика в Габрово, „Седмица на камерната музика“ в Добрич, форуми в Люксембург, Скопие и др. Репертоарът му е разнообразен, често нов, непопулярен и е изпълняван в престижни зали. Наред с интерпретациите на утвърдени творби, двете пианистки осъществяват премиери в България на творби от Леополд Кожелух, Дариус Мийо, Франсис Пуленк, Жано Хайнен и Конлън Нанкароу. Дуото проявява подчертан интерес и към произведения за различни формати клавирни ансамбли за 4, 6 и 8 ръце от епохата на барока и класиката. През 2021 г. то участва във Втория фестивал за бразилска класическа музика в София с премиери на творби за 4 ръце и 2 пиана от съвременни бразилски композитори. На 25-ото юбилейно издание на годишните награди за върхови постижения в българското музикално и танцово из-

куство „Кристална лира 2022“ в категория „Камерен ансамбъл“ клавирно дуо Десислава Щерева – Евгения Симеонова получи най-високото отличие за първото концертно интегрално изпълнение в България на творбите на Панчо Владигеров за две пиана (13 авторски транскрипции). Рециталът бе осъществен на 21 юни м.г. в концертната зала на НМА „Проф. Панчо Владигеров“ в рамките на Международния фестивал „Софийски музикални седмици“ и съвпадна с 25-годишнината от създаването на клавирното дуо.

Съвместната работа на двете изпълнителки с къща-музей „Панчо Владигеров“ и нейния директор г-жа Надя Сотирова продължава повече от 20 години. Причина за тази дългогодишна обвързаност е проф. Любомир Динолов. При подготовката им за международния конкурс ТИМ в Италия през 2000 г. двете пианистки искат задължително в конкурсната си програма да представят произведение от български композитор. Така се насочват към транскрипция за 2 пиана на *Голямо хоро*, оп. 23, № 7 из *Седем български танца* за симфоничен оркестър от Панчо Владигеров. В онези години всички транскрипции на Владигеров за 2 пиана (направени в края на живота му) са в ръкопис. Те се съхраняват и днес в къща-музей „Панчо Владигеров“. След няколко срещи и обиколено от г-жа Сотирова дуото добавя още няколко пиеси от Владигеров в репертоара си, които свири на различни концертни изяви.

Предизвикателството да направят интегрално концертно изпълнение на авторските транскрипции за 2 пиана (първо цялостно представяне на живо в България) започва с получен импулс от честванията на 100-годишния юбилей на НМА „Проф. Панчо Владигеров“. За осъществяването на мащабната задача те влагат цялата си енергия и сили. Голямата морална подкрепа на г-жа Надя Сотирова е в основата на осъществяването на този проект. Съществен момент от подготовката е и печатното издание на пиесите от издателство *Елм* на г-н Ивайло Христов, което улеснява в голяма степен прочита на музикалния текст (не се налага да работят от ръкописите на Владигеров). Благодарение на проф. д-р Момчил Георгиев уникалността и мащабността на този проект стана достояние на широката културна аудитория на столицата ни чрез включването на програмата като специален акцент на фестивала *Софийски музикални седмици*.

Интегралната програма включва 13 авторски транскрипции: българска рапсодия *„Вардар“* оп. 16; *Шведски танц* оп. 13, № 2 из музиката към пиесата *Сънна игра* на Аугуст Стриндберг; *Румънски танц* оп. 38, № 3 из Четири румънски танца за симфоничен оркестър; *Танцьорката от Изтока* оп. 10, № 2 из Четири пиеси за пиано оп. 10; *Фантастичен валс* оп. 2, № 4 из Четири пиеси за пиано оп. 2; *Фокстрот*; *Романс*

и кейкуок из музиката към пиесата *Цезар и Клеопатра* на Бърнард Шоу; *Концертно шими (Chimtu orientalico)*; *Мар Димитро* льо оп. 23, № 2 из *Седем български танца* за симфоничен оркестър; *Билиана* оп. 23, № 6 из *Седем български танца* за симфоничен оркестър; *Голямо хоро* оп. 23, № 7 из *Седем български танца* за симфоничен оркестър; Григораш Динику – Панчо Владигеров – *Хоро стакато*; *Българска сюита*, оп. 21 (*Като марш, Песен, Хороводна, Ръченица*).

Десислава Щерева има активна и разнообразна концертна дейност. Солист е на почти всички водещи български симфонични и камерни оркестри – Софийската филхармония, „Софийски солисти“, Пловдивската филхармония, Симфониета „София“, Български камерен оркестър в Добрич, Плевенската филхармония, Бургаската филхармония и други. Нејни партньори са видните български диригенти Йордан Дафов, Васил Казанџиев, Пламен Джуров, цигуларите Майкъл Барта (САЩ), Александър Дубах (Швейцария), Александру Гавриловичи (Швейцария), румънският пианист Виничу Морояну и др. Лауреат е на национални и меѓународни конкурси. Репертоарът на Десислава Щерева е стилово разнообразен, вклучва представителни произведения (първите клавири концерти от Брамс, Рахманинов, Прокофиев) и по-рядко изпълнявани (като ранните седем клавири концерта от В. А. Моцарт). През мај 2014 г. Щерева е поканена да учествува в меѓународна конференция, съпътстваща меѓународниот клавири конкурс „Frullì Venezia Giulia“ в Сачиле, Италия, дискутираща възможностите за реализация на младите пианисти. А през март 2015 г. учествува в меѓународната научно-практическа конференция „Фортепианный ансамбль в современном музыкальном искусстве и образовании“ в Санкт Петербург с доклад „Произведения для фортепианного ансамбля современного болгарского композитора Александра Йосифова: взгляд интерпретатора“. През јули 2013 г. Десислава Щерева защитава докторска дисертация върху произведенията за клавири дуо на Александър Йосифов, издадени на CD заедно с Евгения Симеонова, което още веднџ показва тјасната ѝ специализация върху творчеството на Йосифов. През 2018 г. е наградена със „Златна лира“ от СБМТД за високи художественотворчески постижения.

Евгения Симеонова осъществява редица разнообразни изјави. Концертира активно в Чехия, Словакия, Франция, Австрия, Гърция, Република Корея, Унгарија, Македонија, Люксем-

бург, Италия. През 2015 г. защитава докторска дисертация върху интерпретационни проблеми в творчеството за клавири дуо на френскиот композитор Франсис Пуленк. Учествува в жури на академични конкурси в България и Сърбија. Реализира майсторски класове в Гърция, Република Корея и Италия. В сезон 2020/2021 г. Евгения Симеонова, заедно с колегите Даниела и Юрий Ризови, осъществява няколко успешни проекта – рецитални програми в Германия и у нас, както и запис на диск с произведения за цигулка, валдохорна и пиано. Тя е носител на „Златна лира“ и „Кристално огърлие“ на СБМТД. Член е на редакционната колегија на списание „Музикални хоризонти“. „*Пианистката Е. Симеонова е едно јарко проявено дарование, с многостранна художествена дейност и активно присъствие в нашия музикален живот. Като изпълнител тя има подчертано изјавени качества на музикален интерпретатор, обгръщащ дълбоко съдържателно произведението, което свири. Тя умеє да изгради музикалниот образ цялостно, с превес на емоционално-сисловият подход, при којто пиесата оживява в богати краски, нюанси и детали.*“ (Проф. Любомир Динолов, д.н.)

В рамките на Новогодишниот музикален фестивал през м.г., на 19 декември в зала 9 на НДК клавири дуо Десислава Щерева – Евгения Симеонова отбеляза својата 25-годишнина с концерт-рецитал с пиеси за пиано на 4 ръце: Жорж Бизе – „*Детски игри*“ оп. 22, Йоханес Брамс – 16 валса оп. 39, и Исак Албенис – *Испанска сюита* оп. 47. Десислава Щерева и Евгения Симеонова бяха перфектни в изпълнението си – вълнуващи, емоционални, ентузиазирани, увлекателно разказваха музикални приказки за различни детски сцени или за далечни места, или тјк се впускаха във вихрен и страстен танц.

Позволих си да направа кратки интервјуа с Десислава Щерева и Евгения Симеонова. Те са изключителни музиканти, тјрсени преподаватели, но и пишешци и много четящи изследователи на клавириотото изкуство. Затова смятам, че отговорите им ще са ценни за поколенията. Нарочно съм гала отговорите им едн след друг, за да се усетјат двете гледни точки. Но по-важното е как от техните гуми чудесно личат едновременно и индивидуалността им, но и заедността в клавириотото им дело. Техните отговори са като техни портрети. Това импровизирано интервју дава јасен отговор на въпроса защо те са успешни цели 25 години!

– *Разкажете за образованието си, за преподавателите си...*

– Завърших Средно музикално училище в Бургас в класа по пиано на Рагка Чомакова, а по-късно Московската консерваторија „П. И. Чайковски“, както и двугодишна изпълнителска аспирантура при проф. Зинаида Изнатъева. Обучението ми и пребиваването ми в Московската консерваторија оказа решаващо значение в моето развитие, но преподавателјат, оставил нај-јарка следа за формирането ми како музикант, е Рагка Чомакова. В годините Рагка се превърна в мој приятел, колега и партньор на сцената. Не пропускам да се консултирам с неј, да чуј високопрофесионалното ѝ мнение, да ѝ посвиря преди важна изјава. (Десу)

– Завърших музикалното училище „Панайот Пипков“ в Плевен с пълно отличие и златен медал в класа по пиано на Мариана Витанова-Начева. Продължих обучението си в БДК (сега НМА „Проф. Панчо Владигеров“) в класа на проф. Лили Атанасова и проф. д-р Атанас Куртев. Завърших двугодишен майсторски клас по пиано и клавирен съпровод при проф. Атанасова и проф. Л. Попова, както и едногодишна специализация по пиано при проф. Виктор Мержанов в Московската консерватория „П. И. Чайковски“. Осъществих майсторски класове при проф. Франтишек Раух в Музикалната академия в Прага и при Ивон Лефевър в Париж. От детските си години пазя скъп спомен за г-жа Виктория Рогачева (румънка по произход) от Детската музикална школа в Червен бряг. Тя беше и мой дългогодишен учител по френски език. В професията ме въведе Мариана Витанова, на която дължа много. Особена признателност и благодарение изпитвам към проф. Лили Атанасова, проф. Виктор Мержанов и проф. Атанас Куртев. (Жени)

– *Какво Ви подтикна да музицирате в клавирно дуо?*

– Идеята се роди спонтанно, като на шега. Инициатор беше проф. Любомир Диолов, чиято транскрипция „Петя и Вълкът“ за пиано на четири ръце изпълнихме тогава. Той ни покани да направим премиерата на това произведение през 1997 г. и оттогава не сме спирали. (Деси)

– С Деси Щерева се запознахме в Московската консерватория. После се установихме в една и съща катедра в НМА. Началото започна като „опит“, почти на шега. Конкретният повод бяха току-що създадените транскрипции за 4 ръце на пиеси от Прокофиев, Чайковски, Моцарт и други автори на проф. д.н. Любомир Диолов, с когото работехме вече в една катедра, а Деси бе и негова асистентка. Той се увличаше в този период от клавирни преработки. Пресвирвахме ги работно, за да ги чуе отстрани и да внесе поправки. Така станахме и първи изпълнители на концертния подиум на неговата транскрипция за 4 ръце на симфоничната приказка „Петя и Вълкът“ от Прокофиев през 1997 г. (Жени)

– *Как се намерихте?*

– Съвсем случайно или не, се срещнахме и се запознахме в Москва, по време на обучението ми там, а Жени осъществяваше своята специализация. По-късно първата ни изява като дуо беше с произведение на Прокофиев, а първият ни концерт на 20 март 1998 г. бе изцяло с руска програма. Както казват – „няма нищо случайно“ и може би съвсем неслучайно ние съществуваме като постоянен камерен състав вече 25 години. (Деси)

– Това „начало“ за нас бе в по-зряла възраст, вече като редовни членове на катедра „Пиано“ в ТКДФ. Постепенно се увлякохме... Има някаква необяснима магия в съвместното музициране на еднородни инструменти (и двете имахме предшен опит в камерното музициране – Деси с прекрасния цигулар Владислав Адельханов в Московската консерватория и с други колеги, а аз за кратко в клавирно дуо при проф. Виктор Чучков и в клавирно трио при проф. Ема Божинова). Разширихме постепенно своя репертоар, започнахме да навлизаме в дълбочината на специфичната проблематика на сви-

ренето на 4 ръце и 2 пиана. Мисля, че наистина се „намерихме“ в този ансамбъл. Почти веднага установихме кой коя партия ще свири (ние не сменяме своя партитурен ред) и всяка от нас се чувства отлично и „на място“ в него. Човешките ни взаимоотношения са на основата на дългогодишно приятелство, без завист и желание за лидерство. В своя 25-годишен съвместен път сме свидетели на разпада на много формации, макар и създадени от талантиливи хора, които вероятно не могат да надживеят своя егоцентризъм и дребнавост. (Жени)

– *Програмата на първия ви съвместен концерт?*

– Спомням си отлично първия ни рецитал в камерна зала „България“ с руска музика. Вероятно и затова през 2007 г. получихме наградата „Золотая муза“ – признание за високи художествени постижения в интерпретацията на произведения за клавирно дуо от руски композитори. (Жени)

– Програмата ни бе: Сергей Прокофиев – 8 *Мимолетности*, оп. 22; *Четири феи* из балета „Пепеляшка“, оп. 97; Симфонична приказка „Петя и Вълкът“, оп. 67, транскрипция за пиано на 4 ръце от Любомир Диолов; Антон Арениски – Сюита за две пиана, оп. 15; Дмитрий Шостакович – Прелюдия за две пиана, оп. 87 № 15, Тарантела и Концертно за две пиана. (Деси)

– *Най-ярката ви съвместна изява?*

– Не мога да посоча само една изява. Но тази юбилейна за нас 25-а година считам за най-ярка и наситена като съвкупност от концертни програми, а и удостояването ни с наградата „Кристална лира“. В рамките на тази година ние осъществихме три рецитала: на 21 юни – първото интегрално концертно изпълнение в България на творбите на Панчо Владигеров за две пиана (13 авторски транскрипции); на 21 ноември – „Славянски танци“ от Дворжак на 4 ръце – интегрално изпълнение с балет със солисти на Софийската опера и балет, хореограф Александра Тихомирова (Русия), режисьор Маша Илиева, в зала „Сити Марк Център“; на 19 декември – концерт-рецитал на Новогодишният фестивал с програма от шедьоври за пиано на четири ръце от Бизе, Брамс и Албенис. (Деси)

– Ярките ни изяви не се изчерпват с един отделен концерт. Ще спомена някои от по-крупните. Една от ранните ни впечатляващи изяви (след лауреатското звание и 2-ра награда на международния конкурс за клавирни дуа в Япония) е световната премиера на Концерт за 2 пиана и оркестър от Димитър Сагаев с Плевенската филхармония, диригент Славеи Тинчев, в зала „България“ (изпълнен наизуст) през 2001. След това Бритън – „Шотландска балада“ за 2 пиана със Софийска филхармония и диригент Васил Казанджиев в зала „България“ (2003). Цикъл „Интегрални“ – 130 години от рождението на Сергей Рахманинов с изпълнени Сюита № 1, оп. 5 и Сюита № 2, оп. 17 за две пиана на фестивала „Дни на руската клавирна музика“ в Бургас и в Камерна зала „България“ (2003). Изпълнението на Пуленк – Концерт за 2 пиана със Софийската филхармония и диригент Деян Чобанов, в зала „България“ (също изпълнен наизуст, 2008). Бах – концерти за 2, 3 и 4 пиана с Габровския камерен оркестър, и колегите Веско Стамболов и Иван Стоянов (2011). „Моцарт и неговият опонент

Кожелух“ на Фестивала „Дни на камерната музика“ в Габрово (2012) с Габровския камерен оркестър и диригент Иван Стоянов с Моцарт – концерти за 2 и 3 пиана, както и Леополд Кожелух – Концерт за пиано на четири ръце и оркестър (българска премиера). Интегралното изпълнение на 21 унгарски танца за пиано на четири ръце от Йоханес Брамс на Новогодишния музикален фестивал по случай 180 години от рождението на композитора (2013). И естествено, споменатите преди малко 3 концерта през миналата година – отбелязващи 25-ата ни съвместна година. (Жени)

– *Постижението ви, което сте постигнали с най-много труд?*

– В една от първите ни големи изяви заедно – участието на Конкурса за клавирни дуа в Япония през 2000 г., вложихме много труд, но и бяхме удостоени с II награда. И трите тура в конкурса подготвихме наизуст, включително и задължителното съвременно японско произведение, което по-лучихме броеви дни преди състезанието. (Деси)

– Подготовката за международните конкурси за клавирни дуа в Япония и ТИМ в Италия. Програмите ни бяха нови, не-свирени... В стремежа си към перфекционизъм, а и вероятно от благороден порив за достойно класиране, ние преминавахме успешно всички турове, музицирайки наизуст. Все още емоционално си спомням как залата в Токио притихна, когато продължихме да свирим без ноти задължителното произведение от съвременния японски композитор Ken-ichi Nishizawa и единственият лек шум идваше от партитуриите в ръцете на журито, които следяха текста. В последните ни концертни изяви мащабността на всички 13 авторски транскрипции за 2 пиана от Владигеров беше сериозно предизвикателство като професионална подготовка и емоционална издръжливост. (Жени)

– *Най-удовлетворяващият ви композитор в ансамбъла клавирно дуо?*

– Бих споменала Бах (концерти за две, три и четири пиана и оркестър), Моцарт (концерти за две и три пиана и оркестър) – и двамата изискват висок полет на фантазията и концентрация на мисълта върху интерпретацията. Съвсем друг тип наслада и удовлетворение носи виртуозната фактура на гении като Брамс, Дворжак, Рахманинов и Владигеров, базирана на бляскав пианизъм и постигане на ефектна ансамблова и оркестрова звучност. (Деси Щерева)

– Съвсем кратко – „перлената техника“ и финес при Моцарт, както и невероятният пианизъм и проникновена емоционалност в произведенията на Рахманинов и Владигеров... (Жени)

– *В ретроспекция кое е най-ценно от постигнатото?*

– Бих определила за ценни многобройните студийни записи за БНР на западноевропейски, руски и български автори. Както и премиерите на българските произведения, които направихме през тези години: Александър Текелиев – „Памет и гротеска“ за две пиана; Александър Йосифов – Вариации на тема „Боряно, Борянке“ за две пиана, осем ръце; Георги Костов – „Закачка“ за две пиана; Шостакович – Концертино за две пиана, Румен Байрактаров – „Камбани“ за две пи-

ана; Мирослав Данев – Токата; Руси Търмъков – „Вино, свеци и люти чушки“ за две пиана и ударни инструменти; Йордан Колев – „Ню Йорк“ за две пиана; Николай Кауфман – Сюита №2 за пиано на четири ръце; Димитър Сагаев – Концерт за две пиана и оркестър. И нашите три диска: 1) Александър Йосифов – *Осем концертни виртуозни пиеси* за пиано на четири ръце; Прелюд и fuga № 3; Концертино № 2 за две пиана и оркестър; 2) Йоханес Брамс – *Интеграл: 21 унгарски танца* за пиано на четири ръце; 3) Антонин Дворжак – *Интеграл: 16 славянски танца* за пиано на четири ръце. (Деси)

– Има много „ценни товари“, които носим в тези 25 години заедно – широкия ни жанров репертоар от барока до съвременната музика; солисти сме на почти всички български оркестри в страната; многото студийни записи за фонда на БНР на европейски и български композитори; издадените компактдискове (с произведения на А. Йосифов през 2015, Брамс през 2016 от „Гега“, и съвсем наскоро интеграл с Дворжак; многото премиери за клавирно дуо, особено от български композитори и творческия контакт с тях; интегралите ни и още, и още... (Жени)

– *Кое е най-важно за клавирното дуо?*

– Предизвикателство е да създадеш и да запазиш във времето постоянен камерен състав. Едно е да посвириш с колега за една програма или концерт, а съвсем друго е да си част от постоянен ансамбъл, който гради репертоар, усъвършенства се и расте в годините. Надявам се, че с нас е така: изсвирихме и записахме много неща заедно, непрекъснато разширяваме репертоара си и търсим нови и нови следващи предизвикателства. Когато правиш нещо, е нужно да вложиш всичко от себе си, не само труд, талант, умения и знания, но и търпение, любов и огромно желание. Тогава нещата се случват. (Деси)

– Водещо винаги е било максимално добросъвестното покриване на собствените партии, да мислим и да „дишаме“ заедно, през партията на другия, в общия план и постройка на партитурата. „Солистичното“ не се потиска, а се влива в „цялото“. Ние не се надсвирваме, а си подаваме реплики, изграждаме драматургически заедно авторския текст. Камерното музициране за нас е висше естетическо преживяване. Сцената не прощава на неподготвените, на неталантливото свирене. И не на последно място – посветеност, отговорност, абсолютна отдаденост, както и много любов към музиката, която изпълняваме. След толкова много години мога да кажа смело, че за нас клавирното дуо се превърна в кауза и смисъл на творческото ни развитие и професионалния ни път. (Жени)

В заключение само бих допълнила, че концертите на клавирно дуо Десислава Щерева – Евгения Симеонова винаги са наслада за музикалния слушател. Но техните изпълнения са радост и за колегите им. Бих казала, че за техните студентски концертните им програми са предизвикателство.

Можем да им пожелаем още дълги години да ни радват със своята абсолютна любов към музиката и към пианото. На многая лета!